Eva Hocková: Ne-lidští vypravěči v literární fikci

(posudek vedoucího diplomové práce na oboru Český jazyk a literatura na FF UK v Praze)

Cíl práce, její účel a směřování

Práce je založena na celostním prozkoumávání dosud v literární vědě poněkud opomíjeného, ale v moderní beletrii poměrně frekventovaného a velice produktivního jevu – využití vypravěče, který vykazuje jiné rysy než rysy lidské bytosti. Práce tedy zkoumá naratologickou kategorii vypravěče a specifičnost zprostředkování světa příběhu, založenou na posunu od standardních antropologických rysů, jimiž je vypravěč vybaven a jež jej činí přirozeným partnerem pro čtenáře ve vyprávění. Práce směřuje od zmapování teoretických východisek, ať už v obecné naratologické literatuře, jež se věnuje kategorii vypravěče, tak i v několika textech, jež se specificky věnují ne-lidskému vypravěči, k analytickému ověření a promyšlení těchto východisek na praktickém fikčním materiálu. Tento postup by měl, jak je při jeho užití obvyklé, nabídnout stvrzení, korigování a případně i kompletní revizi některých teoretických předpokladů. Práce jej v tomto duchu také naplňuje.

Metodologie

Práce je založena na interpretačních analýzách vybraných próz, v nichž se různé typy ne-lidských vypravěčů vyskytují. Nesnaží se vytvořit ucelenou typologii, v níž by se vyskytovaly vzorky všech myslitelných typů ne-lidského vypravěče, ale vytváří si nosný a vypovídající konvolut literárních děl, v nichž rysy ne-lidského vypravěče kladou nějaké interpretační otázky a tyto otázky citlivě a produktivně zodpovídá. Výklad jednotlivých děl je zároveň pootevřen zobecňováním tam, kde se to nabízí. I zde je myslím na místě ocenit soudnost autorky, že se nesnaží vytvořit sjednocenou a ucelenou teorii ne-lidského vypravěče, ale reflektuje daný způsob vyprávění jako příznakově negační, od základní normy cíleně odchýlenou kategorii, která má celou škálu realizací, jimiž lze ne-lidskost vytvářet. V duchu soudobých naratologických přístupů tedy základní zkoumaný rys vnímá spíše jako záležitost míry a způsobu projevování, a nikoli jako záležitost typologicky umístěnou do protipólu či na jednu stranu území, jímž by vedla striktní a pevná hranice oddělující sféru lidského a ne-lidského zprostředkování příběhu.

Práce s odbornou literaturou

Autorka vychází z prací, jež se explicitně či implicitně vážou na zvolené téma. Citlivě rozlišuje mezi parafrázováním prací, které nejsou součástí kanonického naratologického povědomí, a odkazováním k pracím, jež tvoří sdílené a obecně známé jádro naratologie. Myslím, že z hlediska využití odborné literatury neopominula žádnou z prací, jež produktivně dané téma rozvíjejí. Evě Hockové se zároveň daří výklad podávat svým vlastním jazykem a stylem, který je koherentní, dává dostatečně najevo, které myšlenky a teze jsou vypůjčené a které jsou její vlastní. Až na pár pasáží, v nichž práce sklouzne do poněkud zaumných a nezřetelných formulací je celý výklad zřetelný a produktivní.

Styl a prezentace

Práce je, jak již bylo zmíněno na úvod, napsána tradičním postupem od teorie k praxi, která má pak zase zpět nasvítit výchozí teoretizaci. Pro zvolené téma je to postup přirozený a asi i jediný představitelný. Evě Hockové se daří zvolit a držet výkladový styl, který problematiku vskutku ozřejmuje a který není pouze popisný či ilustrující obecné teze za pomoci praktických příkladů. Daří se

jí také držet zřetel na vytyčenou problematiku – práci nezatěžuje vnášením zřetelů, jež by mohly zvolené prózy interpretačně pootevírat, aniž by ale souvisely s problematikou ne-lidského vypravěče. Tím, že jednotlivé analýzy jsou poměrně koncentrované a hutné, nepůsobí ani celek práce rozvlekle, dojmem lineárního řetězení, které by se mohlo vléci do nekonečna. Práce má dynamiku a myslím, že poskytuje přínosné čtení i čtenáři, který nebude obeznámen se všemi analyzovanými díly.

Celková koherence a akademická disciplinovanost

Již bylo zmíněno, že práce si až pozoruhodně drží zřetel ke stanovené problematice a nerozbíhá se k rysům či jevům nějak souvisejícím, ale tematicky již patřícím do jiných kategorií. Oceňuji i schopnost při výkladu rozlišovat mezi termíny a přístupy, které jsou obecně ustálené a v daném typu diskursu běžné, a mezi termíny a přístupy ještě nezakotvenými, jež jsou důkladněji ozřejmovány. Stejně tak chci ocenit důsledné odkazování na zdroje tam, kde své poznatky přebírá odjinud. Velice dobře zvládnuté je i rozlišování hlavní výkladové linie a dílčích připodotknutí či specifikací, jež jsou umísťovány do poznámek pod čarou. V tomto ohledu jen poněkud lituji hybridního řešení, kdy se pod čarou ocitají i odkazy k literatuře, byť jsou uváděny ve zkráceném („harvardském“) provedení, a mohly by tedy být bez problému umístěny v závorkách hlavního textového toku.

Na práci nejvíce oceňuji to, že si objevila nosné a dosud v českém kontextu zcela okrajově stojící téma a toto téma zpracovala způsobem, který jej vskutku produktivně otevírá dalším debatám, rozvíjení a domýšlení na další a další materiál. Jde tedy o práci, která nejen ilustruje autorské schopnosti, ale má i markantní oborový přínos.

Práci **doporučuji k obhajobě** a navrhuji její hodnocení známkou **výborně**.

V Praze dne 23. 1. 2018

Prof. PhDr. Petr Bílek, CSc.